

לחשוד להרבה, לכן נאמר לבער מישראל. וכן רוצה ע"י כעס פתאום אפשר שיארע בהרבה אנשים, לכן נאמר מישראל, אבל להתחנך כבן סורר שהוא לא רק מצד איסור אלא מצד רוע טבעו, זה אין לחשוד לסתם ישראל אלא לסביביו לכן נאמר מקרבך. וכן בעדים זוממין שהוא לעשות רעה בישוב הדעת ובמרמה ולא מכעס פתאומי, ע"ז אין לחשוד אלא בקרבך.

לא יבוא עמוני ומואבי בקהל ה' וגו' על דבר אשר לא קדמו אתכם [כג ד]. חז"ל דרשו [ביבמות עו ב] ולא עמונית ומואבית, והקשה דואג הי"ל לקדם נשים לקראת נשים, ותירצו כל כבודה פנימה. ותמוה מאד הא היו פרוצות כמפורש בקרא שהפקירו עצמן לזנות, ואיך התירתן התורה מצד שלא יכלו לקדם הנשים מצד צניעות דכל כבודה פנימה. וצריך לומר דבעצם אפשר שהיו צנועות ורק לא יכלו לתקוף על יצרן הרע, ולכן כשהיו צריכות לקדם הנשים לא היה להן או יצה"ר לפריצות, ולכן אף שרצו לקדם מצד דרך ארץ לא הקדימו מצד מעלת הצניעות, ולכן הקב"ה שידע זאת ידע שכשיתגיירו יהיו טובות והתירתן.

על דבר אשר לא קדמו וגו' ואשר שכר עליך את בלעם וגו' [כג ה]. לכאורה הא עמונים לא שכרו, והוא רק על לא קדמו, ולמה נקט ואשר שכר. נראה שהוא להורות דעיקר העונש הוא על השנאה, שזה ניכר גם מלא קדמו, שלכן נקל לבוא גם לשכור את בלעם להרגם, ולענין השנאה הרי גם עמון ממה שלא קדמו ראייה שהם שונאים כמו מואב, וגם הם היה אפשר להם לשכור את בלעם.

כי תקצור קצירך בשדך ושכחת וגו' לא תשוב לקחתו וגו' למען יברכך וגו' [כד יט]. פרש"י אמור מעתה נפלה סלע מידו ומצאה עני ונתפרנס בה הרי הוא מתברך עליה. ולכאורה הא כאן בידו לעבור ולשוב לקחת אחר

שנודע ששכח ולכן נותן לו ברכה, ואיך מוכיח שגם במצאה עני מה שאבד שמתברך עליה. וצ"ל משום דכיון ששכח הוא מדיני ממון של העני ולא שלו, וכשיקח הוא גזול ולוקח מה שאינו שלו, וע"ז אף שיש לו שכר גם על מה שלא גזל כשנודמן לידו, כהא דספ"ק דקידושין [לט ב] בבא דבר עברה לידו וניצול הימנה, אבל הוא רק שכר על הנסיון ועל האמונה והבטחון, ולא זו הברכה שהוא יתרון על חשיבות המעשה, והא זה רק לא עשה רע — שבעצם אין מה לתבוע שכר ע"ז, ונמצא שהברכה היא רק שעכ"פ נהנה עני ע"י שכחתו, וא"כ יש למילף גם באבד ומצא עני שמתברך.

זכור את אשר עשה לך עמלק [כה יז]. מצות זכירת מעשה עמלק שחיביבין גם בזה"ז, אף שאסור לנו לקיים מצות המהיה כשאנחנו בגלות אף אם היה ידוע מי הם, נראה לפענ"ד שהוא לזכור שאפשר לאדם בשר ודם להעשות רשע כ"כ ולכפור אף בעת שרואה בחוש, כמו במדבר, שדימו חז"ל [תנחומא תצא ט] לקפץ לאמבטי רותחת, שלכן יחוש אדם ע"ע ולהזהר גם מעבירות חמורות ומובנות לכל, כי כמו שאדם ההוא נתקלקל כל כך יש לחוש לכל אדם שאפשר לו ח"ו להתקלקל, ולא יאמין בעצמו לא רק על מנהג טוב, כי אם יש לו לעבוד על עצמו גם על עבירות כגזל ורציחה וניאוף וכדומה. וכמו שאחר כל התפלות והוידוים ביה"כ מתפללים בנעילה למען נחדל מעושק ידינו, שידע כל אדם שלא יחשוב שהוא בטוח מעבירות כאלו שלא יחטא ורק צריך לעבוד על עצמו במנהגים טובים, אלא גם על גזל צריך להתבונן שלא יכשל ח"ו, כיון דגם הוא בשר ודם כמו עמלק וכל הרשעים, וקאי הלא תאמין בעצמך על כל דברי התורה.

זכור את אשר עשה לך עמלק. מה דהכא פרש"י אם שקרת במדות ובמשקלות הוי דואג מגרוי האויב ובפ' בשלח נאמר ברש"י על